

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2017 р.

06-03-25

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

РИНОК НЕРУХОМОСТІ

THE REAL ESTATE MARKET

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
specialty 072 Finance, banking and insurance

спеціалізація Фінанси, банківська справа та страхування
specialization Finance, banking and insurance

Робоча програма з дисципліни «Ринок нерухомості» для студентів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», (інтегровані) – Рівне: НУВГП, 2017. – 16 с.

Розробник: Білоус Н.М., к.е.н., доцент кафедри фінансів і економіки природокористування

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фінансів і економіки природокористування
Протокол від «27» червня 2017 року № 14

Завідувач кафедри фінансів і економіки природокористування
к.е.н., професор _____ (Л.В. Мельник)

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Протокол від «27» червня 2017 року № 11

Голова науково-методичної комісії
доцент кафедри фінансів і економіки природокористування, к.е.н. _____ (Л.М. Мельник)

© Білоус Н.М., 2017
© НУВГП, 2017

Вступ

Анотація

Ринок нерухомості України розвивається досить високими темпами і має реальні стратегічні перспективи. З кожним роком кількість угод укладених щодо нерухомості як житлової так і промислового призначення постійно зростає. Активізувався також ринок земельних ділянок несільськогосподарського призначення.

Операції з приватною власністю, приватизація державної власності, чинність закону про неспроможність (банкрутств) підприємств, залучення капіталу для інвестицій і оцінка проектів призвели до виникнення ринку нерухомості. Із фінансової точки зору нерухомість є фінансовим активом, правильне визначення її ринкової вартості – важлива передумова організації ефективної діяльності підприємств у поточному й майбутньому періодах.

Ключові слова: ринок нерухомості, фінансовий ринок, іпотечне кредитування, структура кондомініума.

Abstract

The real estate market of Ukraine develops quite a high rate and has a real strategic prospects. Every year the number of transactions concluded on the estate as a residential and industrial use. Intensified also market the land plots.

The operation of the private property, privatization of State property, the validity of the law on Insolvency (bankruptcy) businesses, raising capital for investment and evaluation of the projects have led to the emergence of the real estate market. From a financial standpoint, real estate is a financial asset, the correct definition of its market value – an important precondition for the Organization of effective activity of the enterprises in the current and future periods.

Key words: real estate market, financial market, mortgage lending, the structure of kondominiuma.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Скорочений термін навчання. Нормативна	
	Спеціальність <u>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</u>		
Модулів – 2	Спеціалізація «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		2-й	3-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: €		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		4-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1 індивідуальної роботи – 1	Рівень вищої освіти: бакалаврський	Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні	
		14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		48 год.	70 год.
		Індивідуальне завдання:	
		12 год.	
Форма контролю:			
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,% до 67 %;

для заочної форми навчання – 9 % до 91%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Ринок нерухомості» є формування уявлень про тенденції становлення, функціонування і розвитку ринку нерухомості, його особливості у трансформаційній економіці, опанування основами ефективного управління нерухомістю та її оцінки.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

- розкрити суть, особливості та механізм функціонування ринку нерухомості, його роль і функції у господарстві країни;
- визначення найважливіших аспектів функціонування ринку нерухомості в Україні, його структури, суб'єктного складу;
- висвітлення основних етапів та розкриття інверсійного характеру становлення ринку нерухомості в перехідній економіці України, інституційних передумов його ефективного розвитку;
- опанування методологічними основами, методами і прийомами оцінки нерухомості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- сутність, класифікацію і характеристики нерухомості;
- особливості формування і функціонування ринку нерухомого майна;
- зміст концепцій ціноутворення на ринку нерухомості;
- особливості основних видів підприємницької діяльності на ринку нерухомості;
- принципи та методи ефективного системного управління об'єктами нерухомості;

вміти:

- аналізувати ринкову ситуацію за макро- та мікроекономічними показниками для планування, розвитку та найефективнішої експлуатації об'єктів нерухомості;
- використовувати вартісні оцінки для прийняття раціональних управлінських рішень;
- оцінювати результати управління нерухомістю;
- визначати цінову політику залежно від типу конкуренції на певному сегменті;
- виконувати розрахунок капіталізації прогнозного чистого операційного доходу від девелоперського проекту.

Змістовий модуль 1. СУТНІСТЬ, ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ

Тема 1. Основні поняття і ознаки об'єктів нерухомості

Сутність і значення ринку нерухомості. Види діяльності та суб'єкти ринку нерухомості. Інфраструктура ринку нерухомості. Ринок нерухомості, як інтегрована категорія ринку. Структура кондомініума. Суттєві характеристики об'єктів нерухомості. Життєвий цикл об'єктів нерухомості.

Тема 2. Характеристика класифікації об'єктів нерухомості

Особливості розвитку вітчизняного ринку нерухомості. Системи класифікацій об'єктів нерухомості. Класифікація житлових об'єктів нерухомості. Характеристика комерційних об'єктів нерухомості.

Нерухомість як об'єкт оцінки. Родові та власні ознаки нерухомого майна. Правове та методичне регулювання оцінки об'єктів нерухомості. Принципи оцінки об'єктів нерухомості.

Тема 3. Зонування міського простору і державний кадастровий облік

Державне регулювання ринку нерухомості. Міський простір. Економіко-планувальне зонування територій. Географічні інформаційні системи. Кадастровий облік земель. Грошова оцінка земельної ділянки.

Процедура проведення експертної грошової оцінки. Види оцінки земель, їх призначення та порядок проведення

Тема 4. Оцінка вартості нерухомого майна

Вимоги до операцій з об'єктами нерухомості. Право власності на нерухомість. Поняття операцій з об'єктами нерухомості. Договір як правова форма угод з об'єктами нерухомості.

Підходи та етапи до оцінки вартості об'єктів нерухомості: операція (угода), купівля-продаж, міна, дарування, рента, оренда. Операції щодо зміни права користування та володіння нерухомістю.

Методичні основи теорії оцінки. Поняття вартості, витрат та ціни. Види вартості. Ринкові і неринкові бази оцінки. Підходи до оцінки вартості нерухомості: доходний, витратний, порівняльний.

Особливості купівлі-продажу окремих об'єктів нерухомості.

Тема 5. Становлення інфраструктури ринку нерухомості

Інфраструктура ринку нерухомості. Фактори споживання, заощадження та інвестицій на ринку нерухомості. Кредитування на ринку нерухомості. Лізингові послуги на ринку нерухомості. Маркетингові дослідження ринку нерухомості. Сегментація та визначення частки ринку за результатами маркетингових досліджень.

Управління ціноутворенням на ринку нерухомості. Управління продажами на ринку нерухомості. Управління маркетинговими комунікаціями. Порядок державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Тема 6. Оцінка об'єктів нерухомості

Поняття, завдання та види управління нерухомим майном. Характеристика порівняльного підходу Коригування даних про об'єкти-аналоги. Переваги та недоліки підходу. Характеристика порівняльного підходу. Права та інтереси у сфері нерухомості. Державна реєстрація прав на нерухоме майно. Управління об'єктами нерухомості професійними управителями. Оподаткування нерухомості.

Тема 7. Підприємницька діяльність на ринку нерухомості

Види підприємницької діяльності на ринку нерухомості. Види діяльності професійних учасників ринку нерухомості. Зміст та основні напрямки ріелторської діяльності. Девелопмент об'єктів нерухомості. Страхування об'єктів нерухомості. Суть та напрямки реалізації оціночної діяльності. Система контролю та регулювання оціночної діяльності. Страхування професійної відповідальності суб'єктів ринку нерухомості

Тема 8. Інвестування та фінансування об'єктів нерухомості

Іпотечне кредитування об'єктів нерухомості: сутність, особливості та сфера застосування. Сутність інвестування нерухомості, суб'єкти та об'єкти інвестиційного процесу.

Становлення іпотечного кредитування у країнах світу. Фінансування інвестиційних проєктів нерухомості. Вплив фінансування на вартість нерухомості. Діяльність комерційних банків на ринку іпотечного кредитування Ефект фінансового левереджу. Аналіз фінансових коефіцієнтів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усьо го	л	п	с.р.	усьо го	л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1								
Змістовий модуль 1. Сутність, та характеристика об'єктів нерухомості								
Тема 1. Основні поняття і ознаки об'єктів нерухомості	9	2	1	6	8,5	–	0,5	8
Тема 2. Характеристика класифікації об'єктів нерухомості	9	2	1	6	9	0,5	0,5	8
Тема 3. Зонування міського простору і державний кадастровий облік	10	2	2	6	9	0,5	0,5	8
Тема 4. Оцінка вартості нерухомого майна	10	2	2	6	8,5	–	0,5	8
Разом за змістовим модулем 1	38	8	6	24	35	1	2	32
Змістовий модуль 2. Підприємницька діяльність на ринку нерухомості								
Тема 5. Становлення інфраструктури ринку нерухомості	10	2	2	6	10	–	1	9
Тема 6. Оцінка об'єктів нерухомості	10	2	2	6	11,5	0,5	1	10
Тема 7. Підприємницька діяльність на ринку нерухомості	10	2	2	6	10,5	0,5	1	9
Тема 8. Інвестування та фінансування об'єктів нерухомості	10	2	2	6	11	–	1	10
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8	24	43	1	4	38
Модуль 2								
ІНДЗ	12				12			
Усього годин	90	16	14	48	90	2	6	70

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Економічні та правові особливості функціонування ринку нерухомості	2	0,5
2	Оцінка вартості земельних ділянок методом порівняльної вартості	2	0,5
3	Загальні підходи до оцінки та кредитування нерухомості	2	1
4	Оцінка вартості об'єктів нерухомості за допомогою дохідного витратного та порівняльного підходів	4	2
6	Підприємство, як особливий об'єкт нерухомості	2	1
7	Розробка проекту іпотечного договору та особливості його застосування	2	1
Всього		14	6

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год./1 год. занять

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях - (0,25 год./ 1 год. лекцій).

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		деннаформа	заочнаформа
1.	Проробка лекційного матеріалу (0,25 год./ 1 год. лекцій)	8	12
2.	Підготовка до практичних занять (0,5 год./ 1 год. занять)	12	12
3.	Підготовка до тестування	8	14
4.	Проробка питань програми які не викладались на лекціях (2 год./ 1 год. в лекційному викладі)	20	32
	Разом	48	70

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Загальні вимоги до виконання:

1. Індивідуальне завдання повинно мати практичне спрямування та носити творчий, дослідницький характер.
2. Тип індивідуального завдання – реферат;
3. Виконується ІНДЗ з додержанням всіх технічних вимог до письмових робіт. Текст має бути надрукований на принтері через 1,5 міжрядкових інтервали на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт. Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: ліве – 25 мм, нижнє, верхнє – 20 мм, праве – 15 мм. За обсягом ІНДЗ має складати 15-20 сторінок. ІНДЗ починається з титульного аркуша, за ним розміщують послідовно: зміст ІНДЗ, основний текст (з підзаголовками відповідно до змісту роботи), список використаних джерел (не менше 15), посилання на джерело інформації – обов'язкове.

Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання ІНДЗ	Кількість балів
ІНДЗ виконано відмінно: повно висвітлена тема із сформульованими власними висновками	10
Недостатньо повно висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками	7-9
Задовільне виконання ІНДЗ – неповно висвітлено тему без власних висновків студента	4-6
Тема висвітлена без чіткого розуміння суті дослідження	1-3

8. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Ринок нерухомості» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

1. Лекції проводяться у вигляді усного викладання теоретичного матеріалу, дискусій та співбесід викладача зі студентами. Під час лекційного курсу застосовується слайдова презентація (у програмі Microsoft Power Point»), роздатковий матеріал та ілюстраційний матеріал

2. Практичні заняття проводяться з метою пошуку оптимальних варіантів конструктивних рішень з використання нормативних документів.

3. Самостійна робота здійснюється у вигляді підготовки до аудиторних занять, опрацювання тем за допомогою літератури та комп'ютерної мережі Інтернет.

4. Індивідуальна робота виконується під керівництвом викладача кафедри.

5. Консультації проводяться з питань опрацювання студентами теоретичного матеріалу та виконання ними практичної роботи.

9. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (25 тестів, одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з практичних занять – на основі перевірки виконаних завдань.

Підсумковий контроль знань відбувається на заліку у письмовій формі у вигляді завдань, які включають: теоретичну частину – 25 тестів (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих) та два теоретичних питання лекційного курсу; практичну частину. Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Розрахункові завдання, задачі (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, але містять окремі недоліки;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				40	100
24				26					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	ІНДЗ 10	
6	6	6	6	6	8	6	6		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90–100	зараховано
82–89	зараховано
74–81	
64–73	зараховано
60–63	
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи з дисципліни «Ринок нерухомості» для студентів денної форми навчання напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / В.І. Павлов., Н.М. Білоус – Рівне: НУВГП. – 2013. – 50 с. **104-69**

2. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Ринок нерухомості» для студентів заочної форми навчання напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / Павлов В.І., Білоус Н.М. – Рівне: НУВГП. – 2013. – 31 с. **104-173.**

3. Нормативні і додаткові матеріали до виконання індивідуальної роботи з дисципліни «Ринок нерухомості» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», / Н.М. Білоус. Рівне: НУВГП, 2017. – 23 с.

12. Рекомендована література

Базова

1. Асаул А.М., Економіка нерухомості. А.М. Асаул, В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, Н.В. Павліха, І.В. Кривовязюк: Навч. посібник. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 350 с.

2. **Нерухомість в Україні: Підручн. для студ. вищ. навч. закл.** / В.І.Павлов, І.І. Пилипенко, І.В. Кривов'язюк. – К. : Державна академія статистики обліку та аудиту, 2008.– 765 с.

3. Конституція України. : – Харків: Ранок, 2010. – 48с.

4. Оцінка нерухомості, майна та майнових прав: нормативно-правовий аспект. Практичний навчальний посібник / Л.В. Єфремова, С.Л. Єфремов, К.Г. Сердюков, І.В. Сердюкова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 132 с.

Додаткова

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні стандарти і засади оцінки майна та майнових прав» від 10.09.2003 р. № 1440. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 37. – С. 64.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна» від 28.10.2004 р. №1442 // Офіційний вісник України. – 2004.№ 44. – Ст. 285.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» від 29.11.2006 р. № 1655 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 48. – Ст. 319.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» від 3.10.2007 р. № 1185 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75. – Ст. 27.

5. Постанова КМУ «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок несільськогосподарського призначення» № 1050 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 42. – Ст. 1941.

6. Закон України «Про оцінку земель» № 1378-IV // Офіційний вісник України. – 2004. № 1. Ст. 1.

7. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» № 1952-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 30. – Т. 1. – Ст. 1993.

8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» щодо оподаткування спадщини» від 19.01.2006р. №3378-IV. // Офіційний вісник України. – 2006. –№6. – С. 34.

9. Горемыкин В.А.. Экономика недвижимости: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательско-книготорговый центр

«Маркетинг», 2002. – 804с.

10. Гранова И.В. Оценка недвижимости. Серия «Учебное пособие» – СПб: Питер, 2001. – 256с: ил. Грибовский СВ. Оценка прибыльной недвижимости. – СПб. : Питер, 2011.

11. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т3 / С.А. Мочерний (відлов. ред.) та ін. - К. : Видавничий центр „Академія”, 2002. – 952 с.

12. Кривов'язюк І.В., Балик Т.В. Організаційно-економічний механізм розвитку містобудування: монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 180 с.

13. Кривов'язюк І.В. Методи оцінки об'єктів нежитлової нерухомості в умовах трансформації економіки // Збірник наукових праць: Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. – Луцьк: "Надстир'я", 2004. – Вип. X.

14. Кривов'язюк І.В. Оптимізація оцінки виробничих і комерційних приміщень м. Луцьк // Збірник наукових праць ЛДТУ: Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. – Луцьк: "Надстир'я", 2003. – Вип. IX. 1

15. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Наукове видання / Дехтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М. – Київ: Профі, 2002, 256 с.

16. Міжнародні стандарти оцінки МСО-1, МСО-5.

17. Мухін О. Вплив ринку нерухомості на розвиток експертної оцінки майна в Україні // Економіка України – 2002 – № 4 – С.43-47.

18. Операции с недвижимостью в Украине. Сборник нормативных документов. (С изменениями и дополнениями по состоянию на 15 апреля 2002 года) – Х. : ООО «Конус», 2002. – 224 с.

Електронний репозиторій НУВГП

1. Білоус Н.М. Корпоративні бізнес-моделі в стратегічному управлінні стійкістю страхових компаній зі страхування життя, НУВГП, Рівне. – 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/>

13. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua/>

3. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.libr.rv.ua/>

6. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44)/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cbs.rv.ua/>

7. Цифровий репозиторій ХНУГХ ім. А.Н. Бекетова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>

8. Цифровий репозиторій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>

9. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php